

Genelev Kadınlarının Psikososyal İyi Oluşlarının Belirlenmesi

Determination of Psychosocial Wellbeing of Prostitutes

Gül Ünsal¹, Duygu TÜRK ÇETİNKAYA²

¹Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul

²Aydın İl Sağlık Müdürlüğü, Aydın

ÖZ

Amaç: Ankara Ticaret Odası, "Neler Oluyor Bize?" adı altında hazırladığı "Hayatsız Kadınlar Dosyası" adlı raporda, Türkiye'de vesikalı/gizli çalışan hayat kadınlarının sayısının yüz bine yaklaştığı bildirilmektedir. Özellikle ruh sağlığı açısından riskli bir grubu oluşturan genelev kadınlarının, yaşamış oldukları zorluklara göre ruh sağlığı hemşiresi tarafından sosyal destek almaları yararlı olacaktır. Bu çalışma bu sektörde çalışan genelev kadınlarının psikososyal durumlarını belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu araştırma, Etik Kurul izni ve Aydın Halk Sağlığı Müdürlüğünden yazılı onay alındıktan sonra, 15 Ocak-15 Mart 2016 tarihleri arasında, Aydın ilindeki genelevlerde başlatılmıştır. Genelevde kayıtlı olarak çalışan 53 kadından, araştırmaya katılmayı yazılı ve sözlü olarak kabul eden 44 kadın örneklem kapsamına alınmıştır. Araştırmanın verileri için, Kişisel Bilgi Formu, Psikososyal İyi Oluş Ölçeği ve Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu (EKA-GGK) kullanılmıştır. Araştırmanın bağımsız ve bağımlı sürekli değişkenleri için tanımlayıcı istatistik değerleri bulunmuş ve ölçek puanlarının dağılımlarını belirlemek üzere Kolmogorov-Smirnov Testi yapılmıştır. Örneklem büyüklüğünün küçük olması nedeniyle, sürekli değişken kategorilerinin "n" sayıları doğal olarak 30 kritik değerinin altına düşmüştür. Bu gerekçeye bağlı olarak hipotez testleri, non-parametrik teknikler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bağımsız değişken kategori sayıları iki olduğunda Mann Whitney "U" testi, üç ve daha fazla olduğu durumlarda ise Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Kruskal-Wallis Testinde anlamlı farklılığın olduğu durumlarda ortaya çıkan kümülatif farklılığın hangi ikili gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek üzere de yine Mann Whitney "U" testi işlemleri yapılmıştır. Araştırmada elde edilen tüm sonuçlar çift yönlü olarak sınılanmış ve istatistiksel anlamlılık düzeyi en az 0.05 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın tüm istatistiksel analizleri SPSS for Windows 15.0 paket programı ile yapılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan kadınların çocukluk dönemini anne ve babası ile birlikte yaşayanlar %47.8, aileden yalnızca biri ile yaşamış olanlar %32.6, bir akrabasının yanında yaşayanlar %10.3 ve yurttan kalanlar ise %6.5 oranındadır. Kadınların %47.8'i çocukluk döneminde şid-

ABSTRACT

Objective: The report "Lifeless Women File" prepared by Ankara Chamber of Commerce under the name of "What's Happening to Us?", in Turkey, the count of prostitutes working as secret/licenced are approaching to hundred thousand (ATO 2004). In consideration of the challenges they confront, it will be helpful to provide prostitutes who constitute high risk group social support by mental health nurses especially with respect to mental health, This work-out has planned to specify psycho-social condition of prostitutes.

Methods: This descriptive type research study was started after written acknowledgement from Aydın Province Health Institution and approval from research ethics committee were obtained in brothels in Aydın, between 15 January, 15 March 2016. Forty-three among a total of 53 women who volunteered to participate in the study as attested by their written, and verbal consent were included in the study. For the analysis of data obtained from survey Personal Information Form, Psycho-Social Well-Being Scale, Eysenck Personality Questionnaire-Revised Short Form (EPQ) were used. For independent, and dependent continuous variables, descriptive statistical parameters were employed. To determine the distribution of scale scores Kolmogorov-Smirnov test was used. Because of small sampling size numerical values "n" of discontinuous variable categories were naturally dropped below critical value of 30 samples. Accordingly hypothetic tests were realized using non-parametric techniques. Mann-Whitney-U test was used for pairwise comparisons of independent variables, while Kruskal-Wallis test was used to make comparisons among ≥ 3 variables.

Results: The female participants lived their childhood with their parents (47.8%), one family member (32.6%), one of their relatives (10.3%), and in a hostel (6.5%). They indicated that they had been exposed to violence (47.8%) or suffered from a psychiatric disorder. Increase in neurotism scores led to a decrease in their psychologic well-being scores. ($p < 0.01$). Between subdimension of total scores of extraversion of EPQ-RBF scale and "Environmental Dominance" ($p < 0.01$), "Personal Development" ($p < 0.05$), "Self-Admittance" ($p < 0.01$) of Psychologic Well-being

alındığı tarih: 23.09.2016

Kabul tarihi: 24.03.2017

yazışma adresi: Hemşire Duygu Türk Çetinkaya, Hasan Efendi Mahallesi Gençlik Caddesi No:16, 09100-Aydın

e-posta: dturk@hotmail.com

doi: 10.5222/jaren.2017.022

de maruz kaldıklarını, %47.8'i psikolojik bir rahatsızlık geçirdiklerini belirtmişlerdir. Örneklem grubunun nörotizm puanları arttıkça, buna bağlı olarak psikolojik iyi oluş puanları düşüş göstermektedir ($p<0.01$). EKA-GGK dışa dönüklük alt boyutu ile Psikolojik İyi Oluş Ölçeklerinin "Çevresel Hakimiyet" ($p<0.01$), "Bireysel Gelişim" ($p<0.05$), "Öz-Kabul" ($p<0.01$) ve Psikolojik İyi Oluş toplam ($p<0.01$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. EKA-GGK Yalan Alt Boyutu ile Psikolojik İyi Oluş ölçeklerinin "Çevresel Hakimiyet" ($p<0.05$), "Öz-Kabul" ($p<0.01$) ve Psikolojik İyi Oluş toplam ($p<0.01$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir.

Sonuç: Fuhuşla ilgili sorunların çözümlenebilmesi için önyargılardan uzak bir değerlendirme yapılması, fuhuşa yol açan nedenlerin anlaşılması önemlidir. Aile ortamının fuhuşa sürüklenmede önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Aile bireyleri çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli hale getirilmeli, çocuklar ihmal ve istismar yönünden gözlenmelidir. Hayat kadınlarının psikososyal yönden desteklenmesini ve damgalamayla mücadelede de toplum ruh sağlığı hemşirelerinin aktif rol almasını sağlayarak, psikososyal danışmanlık hizmetleri oluşturmak gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplum ruh sağlığı hemşiresi, psikososyal iyi oluş, kişilik özellikleri, genelev kadınları

($p<0.01$) positive, and statistically significant correlations were obtained. Between scores of EPQ-RBF Lie Subdimension and Environmental Dominance" ($p<0.05$), "Self-Admittance" ($p<0.01$) subdimensions of Psychologic Well-being Scale statistically significant correlations were found.

Conclusion: For the resolution of the problems related to prostitution, assessments should be devoid of bias, and the causes leading to prostitution should be understood. Family environment apparently is an important factor for pandering. Family member should have a high level of consciousness about raising their children, an the children should be observed as for neglect, sexual, and physical abuse. Psychosocial counselling services should be delivered by mental health nurses to provide psychosocial support for prostitutes, and fight against stigmatization.

Key Words: Community mental health nurses, psychosocial well-being, personality traits, prostitute women

GİRİŞ

Ankara Ticaret Odasının "Neler Oluyor Bize?" adı altında hazırladığı "Hayatsız Kadınlar Dosyası" adlı raporda, Türkiye'deki hayat kadınlarının sayısının yüz bine yaklaştığı bildirilmektedir ⁽¹⁾. Sosyo-ekonomik yönden geri kalmışlık, geçim sıkıntısı, aile içi şiddet, boşanmalar, zorla evlendirilme, aile ve sosyal çevreden kaynaklanan çeşitli risk faktörleri, alkol, uyuşturucu, uçucu madde bağımlılığı, psikososyal beklentiler ve özentiler fuhuşa sürüklenme nedeni olarak belirtilmektedir ⁽²⁻⁵⁾. Bu ailelerin daha çok parçalanmış ⁽⁶⁾ sosyal ve ekonomik başarısızlığa uğramış aileler olduğu bilinmektedir ⁽⁷⁻⁹⁾.

Böyle bir ortamda büyüyen çocukların kişilik özellikleri aile yapısına göre şekillenecektir. Çünkü, anne-baba tutumları öz-güven ilişkisinin temelini oluşturmaktadır. Kişilik, doğuştan getirilen ve çevreyle etkileşim yoluyla şekillenen ve kolay değişmeyen özellikler bütünüdür. Eryılmaz ve Ercan yapmış oldukları bir çalışmada, bireylerin öznel iyi oluşlarının, onların kişilik özelliklerinden etkilendiğini belirtmişlerdir. Duygusal dengesizlik, sorumluluk, deneyime açıklık, dışa dönüklük ve yumuşak başlılık gibi kişilik özellikleri, genetik faktörün içeriğini oluşturmaktadır ⁽¹⁰⁾.

Özellikle çocukluk çağlarında yaşanan olumsuzluklar, olumsuz iş şartları, sağlıksız ortamda yaşama, bireysel hak ve özgürlüklerin olmaması iyi oluşlu olumsuz etkileyecektir. Olumsuz ana-baba tutumları ile ana-babanın olumsuz çocuk yetiştirme uygulamaları, ailenin işlevlerini sağlıklı olarak yerine getirmemesi ileriki dönemlerde ortaya çıkabilecek psikolojik belirtilere neden olacaktır ^(11,12).

Hayat kadınları, sağlıksız koşullarda yaşayarak, sözel ve fiziksel şiddete maruz kalmakta, cinsel saldırıya uğramakta, can güvenliklerinin bile olmadığı ortamda hem yaşamak hem de çalışmak zorunda bırakılmaktadırlar ⁽¹³⁻¹⁷⁾. Yaptıkları iş nedeniyle ayrımcılığa uğrayıp, toplum dışına itilmekte, cinsel yolla bulaşan hastalıkların kaynağı oldukları düşünülerek suçlanmaktadırlar ^(3,18,19).

Bu tür davranışlar, bireyin ruhsal yapısını derinden yaralar ve travma sonrası psikolojik sorunlara yol açabilir ^(14,15,20). Bu durum seks işçilerinin ciddi psikolojik sorunlar içinde tek başlarına kalmalarına, yaşama ve erkeklere karşı öfke ve nefret dolu olmalarına neden olmaktadır ⁽¹²⁾. Cinsel yolla bulaşan hastalığı olan ve cinsel yönden kötüye kullanılan kadınların diğer kadınlara göre anksiyete, depresyon gibi daha fazla psikolojik sorunlar yaşadıkları belirtilmektedir

(21,22). Kaygı bozukluğu, depresyon ve kişilik bozuklukları çok yaygın görülmektedir. Hayat kadını olmaktan kurtulsalar dahi sürekli bir panik ve endişe yaşamaktadırlar (23).

Birey, aile ve toplumun ruh sağlığını koruma, geliştirme ve sürdürmede görev yapan sağlık ekibi üyesi olan toplum ruh sağlığı hemşireleri, toplumun ruh sağlığı inançları, tutumları ve damgalama ile mücadele programlarının yürütülmesi ve bu programların uygulanmasında görev alır. Bireylerle biyo-psikososyal bir bütünlük içerisinde, terapötik iletişim tekniklerini ve kanıta dayalı değerlendirme araçlarını kullanarak sürekli ve sistematik biçimde veri toplar, gereksinimlerini ve sorunlarını belirler, hemşirelik bakımını planlar ve uygular (23,24).

Özellikle ruh sağlığı açısından riskli bir grubu oluşturan genelev kadınlarının, yaşamış oldukları zorluklara göre ruh sağlığı hemşiresi tarafından sosyal destek almaları yararlı olacaktır. Çünkü sosyal desteğin, hem stres verici yaşam olaylarının oluşumunu hem de onların yarattığı sonuçları çeşitli şekillerde etkilediği düşünülmektedir (25). Gerek kamu kesiminin, gerek özel kesimlerin temsil edilebileceği, sosyal destek gereksinimlerinin karşılanabileceği daha spesifik merkezlerin kurulmasında büyük yararlar vardır (9).

YÖNTEM

Genelev kadınlarının psikososyal iyi oluşlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı tipte yapılan bu araştırma, Aydın ili merkez ve ilçelerinde yer alan genelevlerde 15 Ocak-15 Mart 2016 tarihleri arasında Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulundan izin, Aydın Halk Sağlığı Kurumundan da yazılı onay alındıktan sonra yapılmaya başlanmıştır. Araştırmanın evrenini, Aydın ili genelevlerine kayıtlı 53 kadın oluşturmaktadır. Genelevde kayıtlı olarak çalışan 53 kadından, araştırmaya katılmayı yazılı ve sözlü olarak kabul eden 44 kadın örneklem kapsamına alınmıştır.

Araştırmanın verileri için Kişisel Bilgi Formu, Psikososyal İyi Oluş Ölçeği ve Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu (EKA-GGK) kullanılmıştır. Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri, Ryff (26) tarafından bireyin psikolojik iyi oluş halini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Psikolojik

İyi Oluş Ölçekleri, psikolojik iyi olma modelini temel alarak, 6 alt boyuttan ve her bir boyutu 14 maddeden oluşan toplam 84 maddelik bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 84 en yüksek puan ise 504'tür. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Akın tarafından yapılmıştır. Psikolojik iyi oluş ölçeklerinin iç tutarlılık katsayılarının 0.87 ile 0.96, test-tekrar test güvenilirliğinin ise 0.78 ile 0.97 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.89 olarak hesaplanmıştır (26,27).

Francis ve arkadaşları (28) Eysenck Kişilik Anketi ve aynı anketin kısa formunu gözden geçirerek EKA-GGK'yı oluşturmuştur. Türkçe güvenilirlik ve geçerliliği Karancı ve arkadaşları (28) tarafından yapılan anket, 24 madde olup, kişiliği 3 ana faktörde değerlendirmektedir: Dışadönüklük, nörotisizm, psikotisizm. Ayrıca yalan söyleme alt ölçeği ile anketin uygulanması sırasındaki yanlılığı engellemek ve geçerliliği ile ilgili kontrol amaçlanmaktadır. Her bir faktörün 6 madde ile değerlendirildiği bu ankette, katılımcıdan 24 soruya Evet (1)-Hayır (0) formatıyla yanıt vermeleri istenir. Her bir kişilik özelliği için alınabilecek puan 0 ile 6 arasında değişmektedir. EKA-GGK maddeleri ikili yanıt seçeneği ile değerlendirildiğinden ve sürekli değişken olmadığından güvenilirliği ölçmek için Kuder-Richardson 20 yöntemi kullanılmıştır. Kuder-Richardson alfa değerleri dışa dönüklük, nörotisizm, psikotisizm ve yalan boyutları için sırasıyla 0.78, 0.65, 0.42 ve 0.64'tür.

Çalışmaya katılacak olan kadınlara araştırma hakkında bilgi verilerek onay formları imzalatılmış, anketler ise her bir kadın için araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

Araştırmada, niceliksel olarak elde edilen verilerin değerlendirilmesinde farklı istatistiksel yöntemler kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımsız ve bağımlı sürekli değişkenleri için ilk etapta tanımlayıcı istatistik değerleri bulunmuş ve ölçek puanlarının dağılımlarını belirlemek üzere Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır.

Bağımsız değişken kategori sayıları iki olduğunda Mann Whitney "U" Testi, üç ve daha fazla olduğu durumlarda ise Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Kruskal-Wallis Testinde anlamlı farklılığın olduğu durumlarda ortaya çıkan kümülatif farklılığın hangi

ikili gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek üzere de yine Mann Whitney “U” Testi işlemleri yapılmıştır. Elde edilen tüm sonuçlar çift yönlü olarak sınanmış ve istatistiksel anlamlılık düzeyi en az 0.05 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın tüm istatistiksel analizleri SPSS for Windows 15.0 paket programı ile yapılmıştır.

BULGULAR

Örneklem grubunun yaş değişkeni açısından frekans ve yüzdelik dağılımına bakıldığında ilk sırayı %39.1 ile 46-50 yaş grubunun aldığı görülmüştür. Bunu %30.4 ile 36-45 yaş arası ikinci ve %23.9 ile 31-35 yaş arası üçüncü sırada izlemiştir. Son sırada %56.5 ile 30 yaş altı kadınlar bulunmaktadır.

Çocukluk dönemini anne ve babası ile birlikte yaşayanlar, %47.8 ile örneklem grubunda ilk sırayı almıştır. Çocukluk döneminde anne ve babası ayrı olup onlardan yalnızca biri ile yaşamış olanlar %32.6 ile ikinci sırada bulunmaktadır. Çocukluk dönemini bir akrabasının yanında yaşayanlar örneklem grubunda %10.9 ile temsil edilmişlerdir. Örneklem grubundan 3 kişi %6.5 ile çocukluk dönemini yurttan geçirmiştir. Grup içinde bir kişi ise bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Kadınların %47.8’i çocukluk döneminde şiddete maruz kaldıklarını açıklamışlardır. Çocukluk döneminde şiddete maruz kalmayanlar %52.8’dir. Kadınların %47.8’i psikolojik bir rahatsızlık geçirdiklerini açıklamışlardır. Psikolojik rahatsızlık geçirmediğini açıklayan örneklem grubu kadınların yüzdesi %52.2’dir.

Örneklem grubundaki kadınların %47.8’i alkol kullandıklarını açıklamışlardır. Alkol kullanmayan örneklem grubu kadınların yüzdesi %52.2’dir, grubun tümü sigara kullandığını açıklamıştır. Örneklem grubunda yalnızca bir kişi uyuşturucu kullandığını belirtmiştir.

Alkol kullanma değişkenine göre EKA-GGK ölçek puanları için yapılan Mann-Whitney “U” Testi sonuçlarına bakıldığında yalnızca yalan alt ölçeğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Alkol kullanan örneklem grubu kadınların yalan puanları, alkol kullanmayanlardan anlamlı

derecede daha yüksektir. Alkol kullanma değişkeni, örneklem grubu kadınların kişilik özelliklerini genel olarak (yalan dışında) etkilememiştir.

Tablo 1’de örneklem grubunun Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri içinde en yüksek ortalama “Özerklik” alt ölçeğine ait olmuştur ^(4,11).

Tablo 1. Örneklem Grubunun Psikolojik İyi Oluş Ölçeklerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri	n	Min	Max	A.Ort	Std. Sapma
Özerklik	46	3,14	5,57	4,1102	,58179
Çevresel hakimiyet	46	1,71	5,14	3,7484	,60417
Bireysel gelişim	46	2,86	5,64	3,7189	,60504
Diğerleriyle olumlu ilişkiler	46	1,64	4,57	3,3447	,56771
Yaşam amaçları	46	2,57	5,14	3,6196	,59133
Öz-kabul	46	1,50	5,50	3,4658	,67356
Psikolojik İyi Oluş	46	2,56	5,18	3,6680	,44359
Toplam					

Tablo 2’de örneklem grubunun EKA-GGK Ölçeklerine ilişkin tanımlayıcı istatistik sonuçları sunulmuştur. EKA-GGK Ölçekleri içinde en yüksek ortalama “Yalan” alt ölçeğine ait olmuştur (4.54). nörotizm (4.07), dışa dönüklük (3.28) ve psikotizm (2.15) de ikinci, üçüncü ve dördüncü sırada yer almışlardır.

Tablo 2. Örneklem Grubunun EKA-GGK Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

EKA-GGK Ölçeği	n	Min	Max	A.Ort	Std. Sapma
Nörotisizm	46	,00	6,00	4,0652	1,97092
Dışa-dönüklük	46	,00	6,00	3,2826	1,92830
Psikotisizm	46	,00	5,00	2,1522	1,17317
Yalan	46	1,00	6,00	4,5435	1,42527

Tablo 3’te Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formun Alt Boyutlarından (EKA-GGK) Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri toplam puanlarının yordanmasına yönelik olarak yapılan aşamalı regresyon analizi işlem sonuçları sunulmuştur. EKA-GGK nörotizm alt boyutu ile Psikolojik İyi Oluş Ölçeklerinin tümü (özerklik hariç) arasında hesaplanan pearson çarpım momentler korelasyon katsayıları, negatif yönde istatistiksel açıdan en az 0.05 düzeyinde anlamlıdır. En yüksek korelasyon psikolojik iyi oluş ölçekleri toplam puanları ile gerçekleşmiştir. Örneklem grubunun nörotisizm puanları arttıkça, buna bağlı olarak psikolojik iyi oluş puanları düşüş göstermektedir ($p<0.01$) EKA-GGK dışa dönüklük alt boyutu ile Psikolojik İyi Oluş Ölçeklerinin “çevresel hâkimiyet” ($p<0.01$) “birey-

sel gelişim” ($p<0.05$) “öz-kabul” ($p<0.01$) ve psikolojik iyi oluş toplam ($p<0.01$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir.

Tablo 3. Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formun alt Boyutlarından (eKa-GGK) Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri Toplam Puanlarının yordanmasına yönelik olarak yapılan aşamalı regresyon analizi İşlem Sonuçları

Model	Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	p
	B	Std. Hata			
(İçerik)	3,551	,343		10,342	,000
Nörotisizm	-,081	,032	-,359	-2,503	,016*
Dışa dönüklük	,049	,034	,212	1,438	,158
Psikotisizm	-,005	,055	-,012	-,082	,935
Yalan	,065	,047	,209	1,377	,176

$R: ,581$, $R2: ,337$, $F: 5,220$, $sd: 4;41$, $p: ,002**$

Tablo 4’te Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formun Alt Boyutları ile Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri arasında hesaplanan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayıları sunulmuştur. EKA-GGK yalan alt boyutu ile psikolojik iyi oluş ölçeklerinin “çevresel hakimiyet” ($p<0.05$) “öz-kabul” ($p<0.01$) ve psikolojik iyi oluş toplam ($p<0.01$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Bir insanın yalan söylemekten kaçınması, onun çevresel hakimiyet, öz-kabule yönelik psikolojik iyi oluşlarını ve toplam psikolojik iyi oluşlarını pozitif yönde etkilemektedir. Bir insanın yalan söylemekten kaçınması, onun çevresel hakimiyet, öz-kabule yönelik psikolojik iyi

Tablo 4. Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formun Alt Boyutları (EKA-GGK) İle Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri Arasında Hesaplanan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayıları

Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri	Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu			
	Nörotisizm	Dışa - dönüklük	Psikotisizm	yalan
Özerklik	-,175	,120	-,060	,095
Çevresel hakimiyet	-,315(*)	,453(**)	,203	,330(*)
Bireysel gelişim	-,382(**)	,310(*)	-,057	,194
Diğerleriyle olumlu ilişkiler	-,411(**)	,245	,055	,277
Yaşam amaçları	-,454(**)	,231	,021	,260
Öz-kabul	-,373(*)	,424(**)	,157	,479(***)
Psikolojik İyi Oluş Toplam	-,479(***)	,411(**)	,076	,378(**)

* $p<,05$, ** $p<,01$, *** $p<,001$

oluşlarını ve toplam psikolojik iyi oluşlarını pozitif yönde etkilemektedir.

TARTIŞMA

Birçok faktörün özellikle de aile ortamının fuhuşa sürüklenmede etkisi olduğu bilinmektedir. Travmatik olaylara maruz kalan ve bireysel gelişimlerini tamamlayamadan bu yaşama atılan hayat kadınları, birçok psikolojik sorunlar yaşamaktadır.

Çalışmamızda yaş değişkenine göre psikolojik iyi oluş ölçekleri “bireysel gelişim” puanları için yapılan Mann-Whitney “U” testi sonuçlarında sadece 31-35 yaş ile 36-45 ve 46-50 yaş arasında istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde anlamlı farklılık meydana gelmiştir. 31-35 yaş arasında bulunan örneklem grubu kadınların bireysel gelişime yönelik psikolojik iyi oluş puanları, 36-45 ve 46-50 yaş arası kadınlardan anlamlı derecede daha yüksektir. Elizabeth Monk-Turner çalışmasında 30’lu ve 40’lu yaşlarda olanların daha genç ya da daha yaşlı olanlarla kıyaslandığında yaşamlarından daha az memnun olduklarını belirtmiştir⁽²⁹⁾.

“Türkiye Ruh Sağlığı Profili”ne göre sosyal sınıftan bir göstergesi sayılabilecek eğitim düzeyinin ruhsal hastalıklarla ters orantılı olduğu görülmüştür. Eğitim bireylerin amaçları doğrultusunda ilerleme sağlamlarına, çevrelerindeki değişikliklere kolayca uyum yapmalarına olanak verdiğinden mutluluğu artırıcı rol oynamaktadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe ruhsal hastalık oranı azalmaktadır. Bizim çalışmamızda, eğitim durumu değişkenine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçeklerinin hiç birinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar meydana gelmediği görülmüştür.

Gelir durumu değişkenine göre psikolojik iyi oluş ölçekleri içinde sadece öz-kabul alt ölçeğinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadınların gelir durumları farklılaştıkça, buna bağlı olarak “öz-kabul”e yönelik olarak psikolojik iyi oluş özellikleri birbirinden farklılaşmaktadır.

Sevim ve arkadaşlarının⁽⁸⁾ İstanbul Karaköy Genelevinde 50 kadın işçisiyle yaptıkları çalışmada, seks işçilerinin %52’sinin ekonomik olarak orta sınıf ailelerden geldiği, %78’inin ise çekirdek aile düzeninin bozulduğu parçalanmış aile yapılarından geldiğini belirtmişlerdir. Odabaşı-Balseven’in Ankara

Genelevinde 138 seks işçisiyle yaptığı çalışmada da, %20.3'ü çocukluklarında anne babasından ayrı olduğunu, %8.3'ü akraba yanında büyüdüklerini ve %5'i evlatlık verildiğini ya da yetiştirme yurdunda büyüdüğünü belirtmiştir⁽¹⁸⁾. Çalışmamızdaki kadınlardan çocukluk dönemini anne ve babası ile birlikte yaşayanlar, örneklem grubunda ilk sırayı almıştır (%47.8). Çocukluk döneminde anne ve babası ayrı olduğu için, onlardan yalnızca biri ile yaşamış olanlar ikinci sırada bulunmaktadır (%32.6). Çocukluk dönemini bir akrabasının yanında yaşayanlar örneklem grubunda % 10.9 ile temsil edilmişlerdir. Örneklem grubundan 3 kişi çocukluk dönemini yurttan geçirmiştir (%6.5). Grup içinde bir kişi ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Çocukluk dönemindeki yaşam şekilleri değişkenine göre Psikolojik İyi Oluş Ölçekleri “diğerleriyle olumlu ilişkiler” puanları için yapılan Mann-Whitney “U” Testi yalnızca anne babası beraber olanlar ile anne babası ayrı olanlar arasında istatistiksel açıdan 0.01 düzeyinde anlamlı farklılık meydana gelmiştir. Çocukluk döneminde anne ve babası birlikte olanların diğerleriyle olumlu ilişkiler geliştirmeye yönelik psikolojik iyi oluş puanları, çocukluk döneminde anne ve babası ayrı olan kadınlardan anlamlı derecede daha yüksektir^(14,31). Çalışmamızın sonuçları literatür bilgisi ile paralellik göstermektedir. Başkalarıyla kurulan ilişkiler de iyi olma üzerinde etkiye sahiptir. Başkalarıyla doyum verici kişiler arası ilişkiler kuran kişilerin kurmayanlara göre daha mutlu ve sağlıklı olduğu bilinmektedir. Çocukluk döneminde farklı yaşam biçimine sahip çocukların kişilik özellikleri birbirine benzerlik göstermiştir.

Psikolojik rahatsızlık geçirme değişkenine göre psikolojik iyi oluş ölçekleri puanları için yapılan Mann-Whitney “U” Testi sonuçlarında yalnızca diğerleriyle olumlu ilişkiler ($p<0.01$) ve öz-kabul alt ölçeklerinde ($p<0.01$) istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bireylerin doğuştan sahip oldukları gereksinimler, yaşamını sürdürme, sevgi, güç, eğlence ve özgürlüktür. Bireylerin yaşadıkları sorunlar temel gereksinimlerini tam olarak doyuramamalarından kaynaklanmaktadır. Bireyler sevgi-güç gereksinimlerini tam olarak doyurduklarında, yaşadıkları sorunlar ve sorunlara bağlı psikolojik belirtiler kaybolur. İlişkili olma ihtiyacı ise bireyin başkaları ile birlikte sosyal çevrede ait olma duygusunu yaşama isteğidir. Toplum tarafından dışlanmış ve ait olma

duygusunu yitirmiş olan hayat kadınlarının, ailesi ya da çevresi ile olan ilişkilerinde destek alma ve toplumun bir parçası olarak görülme isteği kaçınılmaz olacaktır^(12,25,26). Çalışmamızın sonuçları literatür bilgisi ile paralellik göstermektedir.

Çocukluk döneminden şu ana kadar şiddet görme değişkenine göre EKA-GGK ölçek puanları için yapılan Mann-Whitney “U” Testi sonuçlarında yalnızca dışa dönüklük alt ölçeğinde istatistiksel açıdan bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Örneklem grubunun psikolojik rahatsızlık geçirme değişkenine göre EKA-GGK ölçek puanları için yapılan Mann-Whitney “U” Testi sonuçlarında yalnızca nörotizm ($p<0.01$) alt ölçeğinde ($p<0.01$) istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Psikolojik rahatsızlık geçirmeyen örneklem grubu kadınların nörotisizm puanları, psikolojik hastalık geçiren kadınlardan anlamlı düzeyde daha düşüktür. Örneklem grubunun nörotisizm puanları arttıkça, buna bağlı olarak psikolojik iyi oluş puanları düşüş göstermektedir ($p<0.01$). Psikolojik hastalık geçirme değişkeni, örneklem grubu kadınların nörotik eğilim içine girmesine neden olmaktadır. Nörotisizmin kaygı, korku, depresyon, düşük benlik saygısı, duygusal ve mantık dışı davranışlar göstermeye yönelik yatkınlık ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Arrindell ve ark.⁽²⁸⁾ anne ve baba tutumlarının Eysenck'in kişilik özellikleri, cinsiyet rolleri ve öz-güven ile ilişkisini belirlemek amacıyla yaptıkları bir araştırma sonucuna göre, nörotisizmin ebeveynlerden algılanan duygusal sıcaklık ile negatif, dışa-dönüklük ile ise pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Anne-baba reddedici tutumları ise nörotisizm ile pozitif, özgüven ile ise negatif ilişkili bulunmuştur.

Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formunun Dışa dönüklük alt boyutu ile Psikolojik İyi Oluş Ölçeklerinin “çevresel hakimiyet” ($p<0.01$) “bireysel gelişim” ($p<0.05$) “öz-kabul” ($p<0.01$) ve Psikolojik İyi Oluş Toplam ($p<0.01$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Dışa dönüklük sosyal olmak, partilere gitmekten, şaka yapmaktan hoşlanmak, birçok arkadaşına sahip olmak, dürtüsellik, kontrolsüz duygular ve bazen güvenilir olmayan kişilik özellikleri göstermekle ilişkilendirilmiştir. Dış dünyadan enerjisini alan bu grubun, yaşam-

larını esnek tutmaları, her duruma o anda karşılık vermeleri çevresel hakimiyetlerini arttırmaktadır (26,29). Yaşamdan zevk almak, kolaylıkla yeni arkadaşlıklar kurabiliyor olmak psikolojik iyi oluşluğ olumlu yönde etkilemektedir.

Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formunun Yalan alt boyutu ile Psikolojik İyi Oluş Ölçeklerinin “çevresel hakimiyet” ($p<0.05$) “öz-kabul” ($p<0.01$) ve Psikolojik İyi Oluş Toplam ($p<0.01$) puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formunun Yalan alt boyutundaki ifadeler, daha çok toplumca/ahlaki olarak yanlış olduğu varsayılan ancak zaman zaman herkesin sergileyebileceği davranışları sorgulamakla kalmayıp aynı zamanda sosyal istenirlik konusundaki duyarlılığı yansıtmakta ve tetiklemektedir. Bu bakımdan, kadınların bu boyutta daha yüksek puan almaları, diğer boyutlarda da kendilerini daha olumlu yansıtmaya istediğini düşündürmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, toplumda riskli grup olarak görülen genelev kadınlarının psikososyal durumlarının belirlenmesi, onların sosyal destek gereksinimlerini bilmelerine katkı sağlayacağı gibi, psikolojik dayanıklılıklarını ve psikososyal uyumlarını arttıracak göz önüne alınarak bu çalışmada, bu sektörde çalışan genelev kadınlarının psikososyal iyi oluşlarını etkileyen faktörlerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular hayat kadınlarının çocuklukta yaşamış oldukları istismar ve ihmalden etkilendikleri, çoğunun parçalanmış aile ortamında büyüdüğü görülmüştür. Psikolojik hastalık geçirme değişkeni, örneklem grubu kadınlarda nörotik eğilim içine girmesine neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda, nörotisizmin ebeveynlerden algılanan duygusal sıcaklık ile negatif, dışadönüklük ile ise pozitif yönde ilişkili olduğu, anne-baba reddedici tutumlarının ise nörotisizm ile pozitif, özgüven ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Nörotisizmin kaygı, korku, depresyon, düşük benlik saygısı, duygusal ve mantık dışı davranışlar göstermeye yönelik yatkınlık ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Bireylerin gereksinimlerinin doyumunu, onları destekleyici bir çevre ve aile yapısıyla olasıdır.

Kadınların, dışa dönüklük alt boyutu ile psikolojik iyi oluş ölçeklerinin çevresel hakimiyet, bireysel gelişim, öz-kabul ve psikolojik iyi oluş toplam puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Dış dünyadan enerjisini alan bu grubun, yaşamlarını esnek tutmaları, her duruma o anda karşılık vermeleri çevresel hakimiyetlerini arttırmaktadır. Bu durum da psikolojik iyi oluş olumlu yönde etkilemektedir.

Kadınların Eysenck kişilik anketi yalan alt boyutu ile psikolojik iyi oluş ölçeklerinin çevresel hakimiyet, öz-kabul ve psikolojik iyi oluş toplam puanları arasında pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonlar elde edilmiştir. Bu bakımdan, kadınların bu boyutta daha yüksek puan almaları, diğer boyutlarda da kendilerini daha olumlu yansıtmaya istediğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, genelev kadınlarının sorunlarının çözümlenebilmesi için önyargılardan uzak bir değerlendirme yapılması, fuhuşa yol açan nedenlerin anlaşılması önemlidir. Aile bireyleri çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli hale getirilmeli, çocuklar ihmal ve istismar yönünden gözlenmelidir. Politikaların bu yönde geliştirilmesi ve denetlenmesi sağlanmalıdır.

Toplum ruh sağlığı hemşireleri olarak, hayat kadınlarının psikososyal yönden desteklenmesini sağlamak gerekmektedir.

ÖNERİLER

1. Toplum ruh sağlığı hemşiresi olarak önyargı, ayrımcılık ve eşitsizlikle aynı anda mücadele etmek, ruh sağlığı sorunları olan insanları desteklemek ve onların bu sürece etkin katılımını sağlamak.
2. Ulusal/uluslararası düzeyde yapılan toplum ruh sağlığı hemşireliği kongre/konferans/sempozyumlarında hayat kadını olmanın psikososyal boyutlarının ele alındığı oturumların oluşturulmasında aktif rol almak.
3. Genelevlerde çalışan hayat kadınlarının psikososyal sorunlarını azaltmak ve ruh sağlığını korumak/geliştirmek için toplum sağlığı merkezlerinde psikososyal danışmanlık hizmetleri oluşturmak. Bu alanlarda çalışabilecek üniversite düzeyinde eğitim alan, etkili uzman psikiyatri ve toplum ruh sağlığı hemşirelerinden ekipler oluşturmak.

KAYNAKLAR

1. Ankara Ticaret Odası."Hayatsız Kadınlar Dosyası Raporu" 2004 <http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=201&I=1> Erişim Tarihi 08.08.2015
2. Doğan T. Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2013; 14(1): 56-64.
3. Küntay E, Çokar M. (CETAD) Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi. Bilgilendirme dosyası 8: Seks Ticareti Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, İstanbul; 2007.
4. Nuttbrock L, Rosenblum A, Magura S, Villano C, Wallace J. Linking female sex workers with 485 substance abuse treatment. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 2004; 27: 233-39. [\[CrossRef\]](#)
5. Gilchrist G, Gruer L, Jacqueline A. Comparison of drug use and psychiatric morbidity between prostitute and non-prostitute female drug users in Glasgow. *Scotland Addictive Behaviors*, 2005; 30: 1019-23. [\[CrossRef\]](#)
6. Saygılı S, Türkcan A, Kükürt R, Adem E. Vesikalı fahişeler üzerine psikososyal bir araştırma. *490 Düşünen Adam*, 1991; 4(2): 43-6.
7. Lung F, Lin T, Lu Y, Shu B. Personal characteristics of adolescent prostitutes and rearing attitudes of their parents: a structural equation model. *Psychiatry Research*, 2004; 125: 285-91. [\[CrossRef\]](#)
8. Sevim Efe M, Özden S, Yargıcı L. Hayatını Cinsel Akt ile Kazanan Kadınların Aile Özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2004; 5: 11-5.
9. Seyyar A. "Sosyal Hizmetler Kapsamında Hayat Kadınlarının Rehabilitasyonu"
10. Eryılmaz A, Ercan L. Öznel iyi oluşun cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2011; 4(36): 139-51.
11. Kapçı E, Hamamcı Z. Aile İşlevi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. *Klinik Psikiyatri*, 2010; 13: 127-36.
12. Batı U. Hayatın arka sokakları: Seks işçilerine karşı toplumsal şiddet. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi*, 2008; 10(2): 200-30.
13. Açıkalın N. Toplumda fahişelik kurumunun vazgeçilmezliği üzerine mitler: Mersin örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2008; 1(4): 11-35.
14. El-Bassel N, Simoni, Jane M, Cooper, Daniel K, Gilbert L, Schilling Robert F. Sex trading and psychological distress among women on methadone. *Psychology of Addictive Behaviors Sep*, 2001; 15(3): 177-84. [\[CrossRef\]](#)
15. Farley M, Barkan H. Prostitution, violence and posttraumatic stress disorder. *Women Health*, 1998; 27(3): 37-49. [\[CrossRef\]](#)
16. Valera R, Sawyer G, and Schiraldi G. Violence and Post Traumatic Stress Disorder in a Sample of Inner City Street Prostitutes; *American Journal of Health Studies*, Summer, 2000: 1-3.
17. Seks işçileri ve yasalar: Türkiye'de Yasaların Seks İşçilerine Etkileri ve Öneriler, Seks İşçilerinin ve Transgender Bireylerin İnsan Haklarının Desteklenmesi Projesi, Seks İşçiliği Mevzuatı Çalışma Grubu Raporu. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (IKGV) İstanbul 2011.
18. Odabaşı-Balseven A. Ankara İli Genelevlerinde Çalışan Kadınların Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıkları, Mesleki Riskleri, Uğradıkları Şiddet ve İstismar Bağlamında Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Disiplinler arası Adli Tıp Anabilim Dalı Doktora Tezi. 2009.
19. Pheterson G. The category "prostitute" in scientific inquiry. *Journal of Sex Research*, 1990; 27(3): 397-407. [\[CrossRef\]](#)
20. Brawn K, Re-Sepowitz D. Female juvenile prostitutes: Exploring the relationship to substance use. *Arizona State University, United States, Children and Youth Services Review*, 2008; 30: 1395-402. [\[CrossRef\]](#)
21. Öcal B., Börekçi G. Genelevde Çalışan Kadınların ve Ev Kadınlarının Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Anksiyete ile İlişkisi. *Erciyes Tıp Dergisi* 2007; 29(6): 456-66.
22. Açıkalın N. Fuhuş Pazarında Sermaye Olmak: Mersin Örneği. *Çalışma ve Toplum*, 2013; 3: 243-82.
23. Resmi Gazete; 19 Nisan 2011 tarih ve 27910 sayılı Hemşirelik Yönetmeliği.
24. Pektaş İ, Bilge A, Akif-Ersoy M. Toplum ruh sağlığı hizmetlerinde epidemiyolojik çalışmalar ve toplum ruh sağlığı hemşireliğinin rolü. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2006; 7: 43-48.
25. Aradahan M. Sosyal Destek ve Hemşirelik. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2006; 9(2): 68-75.
26. Akın A. Scales of psychological well-being: A study of validity and reliability. *Educational Science Theory & Practice*, 2008; 8: 721-50.
27. Telef B. Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013; 28(3): 374-84.
28. Karancı N, Dirik G, Yorulmaz O. Eysenck kişilik anketi - gözden geçirilmiş kısaltılmış formu'nun (EKA-GGK) Türkiye'de geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Psikiyatri Dergisi*, 2007; 18(3): 1-8.
29. Elizabeth E. Quality of Life among Thai Sex Workers: How Important are Work, Educational and Personal Characteristics in Shaping Subjective Well being. *Journal of International Women's Studies*, 2013; 14(3): 1-13.